

Στοιχεία μαθητή:

βαθμός:.....

Επώνυμο.....Όνομα ..... Ημ/νία .....

Τάξη..... Τμήμα..... Μάθημα: Έκθεση

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ : Δώρα Σταμπουλή

Όχι, η Έκθεση δεν είναι απλά και μόνο ένα μάθημα στο σχολείο όπως όλα τα άλλα. Και αν αυτό δεν συμβαίνει, οφείλεται σε μια ισχυρή προκατάληψη που θεωρεί την εκπαίδευση ως λειτουργία μεταβίβασης γνώσης και ως αναπαραγωγή του «πολιτισμικού τοπίου» και όχι ως άσκηση αυτοδημιουργίας του ανθρώπου και ως πεδίο αναμέτρησής μας με το μέλλον.

Εδώ βρίσκεται και η πηγή της κακοδαιμονίας που η εκπαίδευση δεν μετασχηματίζεται σε παιδεία και μόρφωση. Γιατί, αντί να είναι τόπος αναζήτησης και έκρηξης δημιουργικότητας είναι θεσμός τυποποίησης και συχνά πνευματικής καθήλωσης.

Και είναι κυρίως η Έκθεση που μπορεί να απελευθερώσει τις πνευματικές δυνάμεις των παιδιών και των νέων. Γιατί σε ένα σχολικό πρόγραμμα που δίνουμε μασημένη τροφή στο παιδί και το καλούμε να την αναμασήσει, είναι η Έκθεση η μόνη μορφωτική λειτουργία όπου το παιδί αξιοποιεί πρωτίστως τις δικές του δυνάμεις, όπου νιώθει τον εαυτό του δημιουργό του μαθησιακού πεδίου, ενός πεδίου μόνιμης πρωτοβουλίας και προαγωγής της αυτοπεποίθησής του. Δυστυχώς έχουμε ένα σχολείο στο οποίο δεν αφήνουμε τους εφήβους να κάνουν τίποτα μόνοι τους και αυτό στομώνει τη δυναμική τους!

Το βασίλειο της Έκθεσης είναι επαναστατικό σε μια εκπαίδευση δημιουργική, σε ένα σχολείο που θέτει πράγματι ως υποκείμενό του το μαθητή / τη μαθήτρια και τον / την καλεί να βρει το θησαυρό που κρύβει μέσα του / της με τη συνέργεια του εκπαιδευτικού και όχι το αντίθετο, σε ένα εκπαιδευτικό σύστημα που θέλει να ασκήσει τα παιδιά και τους νέους στην αυτενέργεια και στην πρωτοβουλία και να επωάσει πολίτες ουσιαστικής παιδείας και βαθιάς μόρφωσης και να τους εμπνεύσει σε ένα διαρκές ταξίδι στη γνώση και στην πνευματική καλλιέργεια.

Το μάθημα της Έκθεσης είναι το μόνο πεδίο του σχολείου που ανοίγει τα σύνορα της λογοτεχνίας. Ασκεί τον μαθητή / τη μαθήτρια στην τέχνη του λόγου. Οι εκπαιδευόμενοι σμιλεύουν τη σκέψη τους μέσα από τις τεχνοτροπίες των νοητικών σχημάτων και από τους στοχασμούς και τους αναστοχασμούς του σημασιολογικού φορτίου, διαπλάθουν την προσωπικότητά τους από τη διαπάλη των ιδεών και από την πλοκή των νοημάτων και των υψηλών εννοιών, αφού ακόμα και «η ρευστότητα και η αδιάκοπη λεπτή διακύμανση του νοήματος των λέξεων αποτελεί αρετή της γλώσσας» (I.A. Richards). Και είναι αυτή η αφετηρία που δημιουργεί ρίζες, για να στηριχτεί κάθε βλαστός μάθησης που θα μετεξελιχτεί σε κορμό πνευματικής ανάτασης, γιατί θα έχει καλλιεργηθεί σε έδαφος εδραίωσης της αυτοπεποίθησης στους εκπαιδευόμενους και ανθρωπιστικής κουλτούρας σε εκείνους τους ορίζοντες που διαμηνύουν ότι ο κόσμος των γραμμάτων είναι το μοναδικό πέρασμα για την κατανόηση του Κόσμου και της πραγματικότητας, ότι η ζωή είναι άσκηση αυτογνωσίας και αυτοπραγμάτωσης. [...]

Πού αλλού μπορεί να γίνει τόσο δημιουργικός αλλά και εν πολλοίς τόσο ισότιμος διάλογος, πού αλλού μπορούν να συνευρεθούν στην ίδια πλευρά εκπαιδευτικός και εκπαιδευόμενος βαδίζοντας ως φιλοσοφικοί (ναί ως φιλοσοφικοί...) περιπατητές ασκούμενοι στο παιχνίδι των ερωτήσεων και των αναζητήσεων με βάση το στοχασμό και τη δημιουργικότητα της σκέψης και όχι με εκείνη τη μονότονη διδασκαλία των στημένων ζητημάτων της απομνημόνευσης;

Εδώ μάλιστα η επαναφορά της τελετουργίας της μάθησης στις ήδη αποκτημένες γνώσεις, που είναι ζυμωμένες με τις ιδέες και τους στοχασμούς των μαθητών / μαθητριών, προσφέρει μια φοβερή – κατά τη γνώμη μου – προσωπική για τον εκπαιδευόμενο πρόκληση. [...]

Η πρόκληση είναι βαθιά προσωπική και ως εκ τούτου ριζοσπαστική για την ουσία της γνώσης και της διαπαιδαγώγησης: Καλείται ο μαθητής / η μαθήτρια να πάρει θέση! Τι πιο όμορφο για μια δημιουργική και προοδευτική παιδεία, για μια διαμορφωτική και ουμανιστική αγωγή;

Παρατηρήσεις

A1. Τι αποκομίζει, σύμφωνα με τον συγγραφέα, ο μαθητής/ η μαθήτρια από την επαφή του/της με το μάθημα της Έκθεσης; (80-100 λέξεις)

Μονάδες 15

A2. Να χαρακτηρίσετε τις επόμενες προτάσεις ως σωστές ή λανθασμένες:

1. Η έκθεση είναι ένα μάθημα ξεπερασμένο.
2. Το εκπαιδευτικό σύστημα παρέχει ουσιαστική παιδεία.
3. Το μάθημα της έκθεσης έχει τη δυνατότητα να απελευθερώσει το πνεύμα των παιδιών.
4. Η έκθεση συμβάλλει στην κατανόηση του κόσμου.
5. Ο συντάκτης του κειμένου απορρίπτει την αξία της προοδευτικής παιδείας.

Μονάδες 15

B1. Ποιος είναι ο τρόπος ανάπτυξης της τρίτης παραγράφου («Και είναι κυρίως... τη δυναμική τους»); Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές στο κείμενο.

Μονάδες 10

B2. Να γράψετε από ένα συνώνυμο για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου με έντονη γραφή, χωρίς να αλλάζει το νόημα: μετασχηματίζεται, διαπλάθουν, αδιάκοπη, μονότονη, ριζοσπαστική.

Μονάδες 10

B3α. Να βρείτε δύο φράσεις μέσα στο κείμενο με συνυποδηλωτική χρήση της γλώσσας.

Μονάδες 2

B3β. «φορτίου», «πλευρά»: Να γράψετε για κάθε λέξη μία πρόταση/ περίοδο στην οποία η λέξη χρησιμοποιείται δηλωτικά και μία πρόταση/περίοδο στην οποία η λέξη χρησιμοποιείται

συνυποδηλωτικά. (Οι λέξεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν στις νέες προτάσεις/περιόδους σε οποιαδήποτε πτώση και αριθμό.)

Μονάδες 8

Γ. Παραγωγή λόγου

Ως μέλη του δεκαπενταμελούς θέλετε να παρέμβετε με μια εισήγηση στην παιδαγωγική συνεδρίαση που οργανώνει ο σύλλογος διδασκόντων του σχολείου σας με θέμα τη γλωσσική παιδεία στο σύγχρονο ελληνικό σχολείο. Γράψτε μια εισήγηση με σκοπό να προτείνετε κι εσείς τρόπους ενίσχυσης της γλωσσικής παιδείας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. (250-300 λέξεις)

Μονάδες 40

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ (1867-1951), Στέλλα Βιολάντη (απόσπασμα)

Ο Χρηστάκης Ζαμάνος υπηρετούσε ως υπάλληλος στο αγγλικό τυπογραφείο της Ζακύνθου, όπου και γνώρισε τη Στέλλα, την κόρη του πλούσιου μεγαλέμπορου Παναγή Βιολάντη. Μη έχοντας πώς να της εκμυστηρευτεί τον έρωτά του, της έστειλε ένα γράμμα και με τον ίδιο τρόπο τού απάντησε θετικά κι εκείνη. Παίρνοντας το ανέλπιστο γράμμα ο καυχησιάρης νέος δεν κρατήθηκε και έσπευσε να ανακοινώσει το περιεχόμενό του · η είδηση όμως έφτασε κι ως τ' αυτιά του πατέρα της, ο οποίος θεώρησε προσβολή τη σύνδεση του ονόματος της κόρης του με το όνομα ενός παρακατιανού του.

Δεν περιγράφεται η χαρά του Χρηστάκη Ζαμάνου, όταν έλαβε το γράμμα. Το έδειξε «υπό εχεμύθειαν» εις τους μισούς συναδέλφους του, το είτε εις τους άλλους μισούς, και για πολλές ημέρες το κομψό σωματείο των τηλεγραφητών δεν είχε άλλο θέμα ομιλίας. Αλήθεια, ήταν λιγάκι παράξενο: Η Στέλλα που δεν ακούστηκε ποτέ; Η Στέλλα που δεν κοίταζε κανένα; Η Στέλλα που περιφρονούσε ακόμα και αυτόν; Α, ο Χρηστάκης είχε όλον το δικαίωμα να καυχάται, κι εκαυχάτο όσο μπορούσε.

Ο Στέφενσον, ο άγγλος τηλεγραφητής, ο πρύτανης να πούμε του σωματείου, ανέλαβε να δώσει εις τον ευτυχή συνάδελφό του μερικές συμβουλές, χρήσιμες για την περίπτωση:

- Και τώρα τι σκοπεύεις να κάμεις; του είπε. «Να μ' αγαπάς να σ' αγαπώ, για να περνούμε τον καιρό;» — όπως με τις άλλες; Α, μπα! μπα! Τέτοιο κορίτσι δεν το βρίσκεις κάθε μέρα. Εύμορφη, φρόνιμη, κι εκατό χιλιάδες προίκα το λιγότερο... Ψέματα; Πρέπει να ωφεληθείς από την ευκαιρία και να τη γυρέψεις σε γάμο · γρήγορα μάλιστα, πριν να κρυσώσει το πράγμα.

- Αλήθεια λες, μα πώς να κάμω;

- Να γράψεις ένα γράμμα του πατέρα της· εις την Αγγλία εμείς έτσι κάνουμε.

Του καλάρωσε αυτό του Ζαμάνου. Πιάνει και κάνει μια γραφή στο γέρο Βιολάντη, και κοντολογίς του γυρεύει τη θυγατέρα του.

Δεν περιγράφεται ο θυμός και η απελπισία του Παναγή Βιολάντη, όταν έλαβε αυτό το γράμμα! Πολύ παράξενος άνθρωπος, ο Παναγής Βιολάντης, ο μεγαλέμπορος. Όση γλύκα και καλοσύνη έδειχνε το πρόσωπό του, με τα μαύρα μαρμπετόνια¹, το αιώνιο χαμόγελο και τα χρυσά γυαλιά, τόση σκληρότητα κι εγωισμό έκρυβε μέσα στην ψυχή. Ήξερε να φορέι στην εντέλεια την προσωπίδα του καλού, και για τέτοιον το είχε ο κόσμος ` κατά βάθος όμως δεν υπήρχε στη χώρα πιο απότομος άνθρωπος. Σίδερο τυλιγμένο με μπαμπάκι ο χαρακτήρας του ` κι έφθανε να έλθει σε κάπως στενότερη συνάφεια μαζί του, για να αισθανθείς όλη του την τραχύτητα.

- Τι λέω-λέει;!! φώναξε, άμα τελείωσε το γράμμα του Ζαμάνου. Το μέτωπό του ζάρωσε, τα ματόφρυδα σκεπάστηκαν με μαύρο σύννεφο, και από τα χρυσά γυαλιά ξέφυγεν η πρώτη αστραπή. Όλο σχεδόν εκείνο το πρωί δεν έκαμεν άλλο παρά να σουλατσάρει στο γραφείο του και να παραμιλάει. Μέσα στο στενό εκείνο τετράγωνο, το χωρισμένο με κίτρινα κάγκελα, έμοιαζε αληθινά θηρίο μέσα σε κλουβί.

- Τι λέω-λέει;!! Ο γιος του Ζαμάνου, ο ψωρίτης του ψωρίτη, ο παλιοτηλεγραφητής, ο χαμένος, επήρε το αντζάρντο² να μου γυρέψει τη θυγατέρα μου, εμένανε;... Και τι εστοχάστηκε; Πως γιατί φορεί γκέτρες και φιάρα, θαν του δώσω υπόληψη εγώ, ο Βιολάντης, θα τον κάμω γαμπρό; Πφφ! κρίμα στα μπρόκολα!... Μα δεν με γνοιάζει τόσο γι' αυτό... Θαν του εμηνούσα εγώ δυο λόγια φυτευτά και δεμένα, και θαν τον έβανα στη θέση του αμέσως. Μα εκείνο το άλλο... το άλλο! ... «Τολμώ να ελπίσω, ή μάλλον είμαι εις θέσιν να σας διαβεβαιώσω, ότι η θυγάτηρ σας δεν θα ειπεί όχι, αν σεις ειπείτε ναι». Μα πώς το ξέρεις του λόγου σου; Την ερώτησες, μωρέ; τση το είπες; ... σου το είπε;... Ω, υποψία φριχτή! ... Μην ελπισμόνησε η Στέλλα τίνος είναι θυγατέρα; Μην εκαταδέχτηκε να δώσει ακρόαση σε τέτοιο ρεντίκολο⁴; Μην έκαμε...; Ω, φριχτή, φριχτή υποψία!... Μα τον Άγιο και μα το Σταυρωμένο, αν ανακαλύψω τίποτα τέτοιο, θαν τη σκοτώσω!

Και τότε ο Βιολάντης έκαμεν αυτόν τον συλλογισμόν, που τιμά πραγματικώς την μεγαλοφυΐαν του:

- Για να μου γράψει αυτός, πάει να πει πως τα γράμματα τα έχει εύκολα, και θα της έγγραψε ` και για να μου γράψει πως «είμαι εις θέσιν να σας διαβεβαιώσω...» πάει να πει πως η Στέλλα⁵ ή του είπε κανένα λόγο, ή ... ή ... ή του έγγραψε. Ω, συφορά τση και μαυρίλα τση! Μπόγιας θα γενώ! [...]

1 φαβορίτες // 2 θράσος // 3 λουλούδια // 4 γελοίο τύπο // 5 φονιάς

ΘΕΜΑ Α

Α) Να αναφέρετε τα βασικά και τα δευτερεύοντα πρόσωπα της ιστορίας.

(μονάδες 15)

Β) Να αντιστοιχίσετε κάθε στοιχείο της στήλης Α με το κατάλληλο στοιχείο της στήλης Β

Στήλη Α

1. Αλήθεια λες, μα πώς να κάμω;
  2. Τι λέω- λέει;!!
  3. Να γράψεις ένα γράμμα του πατέρα της
  4. Ω, φριχτή, φριχτή υποψία!...
  5. Η θυγάτηρ σας δεν θα είπη όχι, αν σεις ειπήτε ναι
- (μονάδες 15)

Στήλη Β

- α) Χρηστάκης Ζαμάνος
- β) Στέφενσων
- γ) Παναγής Βιολάντης

ΘΕΜΑ Β

Α) Να χαρακτηρίσετε τον Παναγή Βιολάντη, σύμφωνα με τις πληροφορίες που αντλούνται από το κείμενο.

(μονάδες 15)

Β) να εντοπίσετε στο κείμενο τέσσερις λέξεις στον μονόλογο του Παναγή Βιολάντη που συνιστούν χαρακτηρισμούς για τον Χρηστάκη Ζαμάνο. Τι δηλώνει η χρήση τους;

(μονάδες 15)

ΘΕΜΑ Γ

«Τολμώ να ελπίσω, ή μάλλον είμαι εις θέσιν να σας διαβεβαιώσω, ότι η θυγάτηρ σας δεν θα ειπέι όχι, αν σεις ειπέιτε ναι»: Αυτή είναι μια φράση από την επιστολή που έστειλε ο Χρηστάκης Ζαμάνος στον πατέρα της Στέλλας. Αφού φανταστείτε τι έγραφε αυτή η επιστολή, προσπαθήσετε να την γράψετε ξανά, υποδυόμενοι τον Χρηστάκη.

(μονάδες 40)

Καλή επιτυχία!!!